

Eerste hulp bij meertalig onderwijs

DE WEBAPP 'MOEDERTAAL IN NT2'

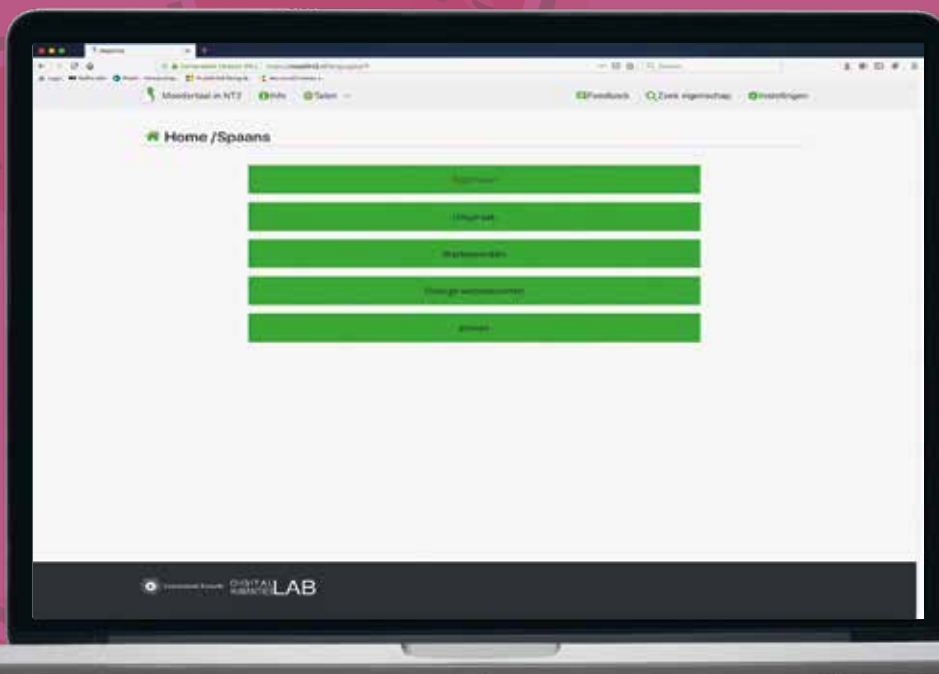
Wat moet je doen als je nieuwe leerling thuis Arabisch spreekt, en nog geen Nederlands kan? Of wanneer je Turkse leerlingen onderling Turks spreken, waardoor je geen idee hebt waar ze het over hebben? Het zijn twee situaties die leraren steeds vaker tegenkomen, en die de vraag oproepen hoe je om moet gaan met meertaligheid in de dagelijkse onderwijspraktijk. Een eentalige aanpak blijkt niet altijd de beste oplossing, maar hoe ga je dan wél om met al die talen die je onmogelijk allemaal kunt beheersen? Aan de Universiteit Utrecht is een webapp ontwikkeld die daarbij kan helpen.

Sterre Leufkens

Over de auteur

STERRE LEUFKENS

werkt als universitair docente aan de afdeling Nederlands van de Universiteit Utrecht. Ze doet taalkundig onderzoek en probeert de resultaten daarvan te vertalen naar de maatschappelijke praktijk.

EENTALIG OF MEERTALIG?

Leraren krijgen steeds vaker te maken met leerlingen die het Nederlands niet als thuistaal hebben. Uiteraard zijn er docenten met extra training op het gebied van NT2-verwerving, die zulke leerlingen kunnen ondersteunen. Maar ook leerkrachten zónder die expertise krijgen te maken met kinderen die het Nederlands niet machtig zijn, of die het Nederlands alleen op school gebruiken terwijl ze thuis een andere taal spreken.

In reactie hierop hanteren veel scholen een eentalig beleid, met het idee: hoe meer we deze leerlingen Nederlands laten horen en gebruiken, hoe beter dat is voor hun taalontwikkeling. Bijkomend voordeel is dat het Nederlands als gedeelde taal voor de groep kan functioneren: zo wordt er niemand buitengesloten. Met deze voordelen in het achterhoofd wordt van kinderen gevraagd hun thuistaal letterlijk thuis te laten, en op school alleen Nederlands te gebruiken.

TAALVAARDIGHEID BENUTTEN

Hoe begrijpelijk de keuze voor een eentalige aanpak ook is: met een focus op het Nederlands doen we meertalige leerlingen tekort. Wetenschappelijke studies laten namelijk zien dat kinderen met een andere thuistaal zich minder thuis voelen op scholen met een eentalig beleid. Ze voelen zich onveilig, en soms gaat dat zelfs ten koste van hun schoolprestaties. Bovendien blijkt dat vaardigheid in de ene taal niet ten koste gaat van beheersing van een andere. Integendeel: hoe beter leerlingen hun thuistaal beheersen, hoe makkelijker ze het Nederlands zullen leren. Anderstalige leerlingen

brenge(n) feitelijk al taalvaardigheid mee naar school, maar bij een eentalige onderwijspraktijk wordt die niet benut.

Oké, zegt u nu misschien, maar hoe ga ik dat dan praktisch doen met al die talen van mijn leerlingen? Zeker in de grootstedelijke praktijk is het geen uitzondering wanneer in een klas meer dan vijf verschillende moedertalen worden gesproken – hoe kun je die talen benutten in je onderwijspraktijk, terwijl je ze onmogelijk zelf allemaal kunt beheersen?

DE THUISTAAL ALS BRON

Goed nieuws: je hoeft een taal niet te kunnen spreken of verstaan, om hem in je onderwijs te kunnen inzetten. Wat ook al enorm van pas komt, is als je iets weet over verschillen en overeenkomsten tussen het Nederlands en de thuistaal van de leerling. Stel, bijvoorbeeld, dat je weet dat er in het Turks geen verschil bestaat tussen 'hij' en 'zij'. Dan weet je dat je daar bij je Turkstalige leerlingen iets beter op moet letten – misschien gaan zij hier wat moeite mee hebben. Als je ook weet dat de melodie van vraagzinnen in het Turks en Marokkaans-Arabisch omhooggaat, net als in het Nederlands, dan kun je je Turkse en Marokkaanse leerlingen erop wijzen dat ze dat al snappen. Op deze manier kun je gebruikmaken van de taalvaardigheid van je leerlingen bij het leren van Nederlands. Tegelijkertijd zorg je ervoor dat ze zich gezien en gewaardeerd voelen: hun thuistaal is geen zorg meer, maar een bron van kennis.

DE WEBAPP MOEDINT2

Maar dan is natuurlijk de vraag hoe je aan dergelijke kennis komt – de taalkundige contrastieve grammatica's liggen tenslotte niet bij iedereen in de koffiekamer. Om deze reden is aan de Universiteit Utrecht een webapp ontwikkeld, onder de naam 'Moedertaal in NT2' (afgekort MoedINT2). Deze webapp is gratis toegankelijk op www.moedint2.nl – het enige wat u nodig heeft, is een apparaat met internettoegang. In de webapp vindt u informatie over overeenkomsten en verschillen tussen het Nederlandse en negen talen die in het Nederlandse taalgebied als moedertaal gesproken worden. Er worden nog regelmatig nieuwe talen toegevoegd. Een mooie bron voor wie meer wil weten over de thuistaal van die nieuwe Syrische leerling, of voor de lerares Nederlands die een les voorbereidt over koppelwerkwoorden en wil weten of andere talen die ook hebben.

LESACTIVITEITEN

Voor die laatste situatie biedt de webapp nog een extra dienst: er zijn zeven lesactiviteiten ontworpen rondom drie talige thema's (meertalige identiteit, vraagzinnen, en koppelwerkwoorden), die leerkrachten kunnen inzetten om in hun klas expliciet aandacht te besteden aan taaldiversiteit. Zo vindt u in de app een beschrijving van een les over personages. Daarin vertelt de lerares een verhaaltje, en laat ze leerlingen een personage uit dat verhaal omschrijven met zinnen als 'Hij is blond,' en 'Marja is timmerman.' Ze kan met haar klas bespreken hoe zulke zinnen eruit zien, en de leerlingen de koppelwerkwoorden laten herkennen. Dat maakt het mogelijk een vergelijking te maken met soortgelijke zinnen in andere talen die de

leerlingen beheersen: hebben die ook zulke woorden, of gaat dat anders? De lesactiviteiten in de webapp zijn bedoeld voor leerlingen van 10 tot 14 jaar oud die nog niet zo goed Nederlands spreken, maar de beschrijvingen zijn voorzien van tips voor aanpassingen aan andere klassen. Uiteraard kunt u ook uw eigen lesideeën bedenken bij de informatie in de webapp.

LERAREN ONDERSTEUNEN BIJ MEERTALIGE REALITEIT

Het doel van de webapp is leraren kennis te geven die hen in staat stelt om te gaan met de meertaligheid die zij in hun klassen tegenkomen. Om dit doel te bereiken is voortdurende communicatie tussen gebruikers en ontwikkelaars absoluut noodzakelijk, en als maker ben ik dan ook veel dank verschuldigd aan alle docenten die de app gebruiken en hun feedback sturen. Ik ben blij met de positieve reacties van leraren die bijvoorbeeld vertellen

hun leerlingen beter te begrijpen wanneer zij bepaalde foutjes steeds blijven herhalen. Ook ben ik zeer geholpen met correcties en verzoekjes; dankzij kritische gebruikers wordt de webapp iedere dag een beetje beter. Hopelijk kan de app zo een bijdrage leveren aan een onderwijspraktijk waarin alle talen er mogen zijn, zodat leraren en leerlingen zich vrij kunnen uitdrukken in alle talen die zij rijk zijn.

Benieuwd naar de webapp?

De webapp is gratis te raadplegen op www.moedint2.nl. Wie meer achtergrondinformatie zoekt over meertaligheid in het onderwijs kan terecht op de bijbehorende infowebsite nt2.sites.uu.nl.

Meer over meertaligheid?

In *Fons 7* verzamelden we 5 interessante boekentips voor wie meer informatie wil over meertaligheid en onderwijs. Ben je op zoek naar concrete tips en materialen, dan kun je ook terecht op de portaalsites www.meertaligheid.be en www.meertalig.nl. De redacties van die twee websites werkten onlangs samen met de Taalunie ook het kennisdossier *Antwoorden op vragen over omgaan met meertaligheid in het onderwijs in het Nederlandse taalgebied* uit, waarin veelgestelde vragen van ouders, beleidsmakers en professionals een wetenschappelijk onderbouwd antwoord krijgen. Daarvoor werd samengewerkt met diverse taalonderzoekers uit Nederland en Vlaanderen.

